

Seçilmiş Hastanelerde Karşılaştırmalı Poliklinik Gider Yeri Birim Maliyetleri*

Serap Durukan** Çetin Akar*** İsmet Şahin****

ÖZET

Poliklinik hizmetleri, hastanelerin temel çıktularından bir tanesidir. Elde ettiği gelirlerin büyük bir çoğunluğunu poliklinik hizmetlerinden karşılamaktadır. Poliklinik hizmet bedellerinin sağlık finansman kurum ve kuruluşlarından geri alınmasında değişik yöntemler kullanılmaktadır. Çoğu ülkede hizmet başı ödeme biçiminde finanse edilen poliklinik hizmetleri, son yıllarda ayakta hasta DRG's (vaka başı ödeme) ile finanse edilmeye başlanmıştır. Türkiye'de de 2006 yılında hizmet başı ödmeden, hizmet türüne göre farklılaştırılmış tıpta uzmanlık bazlı poliklinik hizmetleri finansmanına geçilmiştir. Ancak gerek hastaneler, gerekse finansman kuruluşları, hastanelerde bilimsel maliyet muhasebesi uygulamasının yeterince gelişmiş olmaması nedeniyle ödeme yönteminin gerçek maliyetleri karşılayıp karşılamadığını bilememektedirler.

Bu araştırma, hastanelerde gider yeri düzeyinde üretilen poliklinik hizmeti maliyetlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada poliklinik birim maliyetlerinin en büyük unsurunu personel giderlerinin oluşturduğu belirlenmiştir. Hastane türüne ve sahipliklerine göre büyük değişkenlikler belirlenmiştir. Değişkenliklerin temel nedeni olarak kimi gider yerlerinde personel giderlerinin büyüklüğü, kimi gider yerlerinde ise poliklinik sayılarının farklılıklarının etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hastane, Hastane Maliyet Muhasebesi, Poliklinik Maliyeti

* Bu makale 02.05.2008 tarihinde dergiye gönderilmiş, 27.08.2008 tarihinde yayınlanmak üzere kabul edilmiştir.

** Uz. Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sağlık İdaresi Bölümü

*** Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sağlık İdaresi Bölümü (Emekli)

**** Doç, Dr., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sağlık İdaresi Bölümü

The Comparative Unit Costs of Outpatient Department in Hospitals: A Case Study

ABSTRACT

Outpatient services are among the basic outputs of hospital administrations. Hospitals earn most of their revenues from outpatient services. There are various methods that are used for reimbursing outpatient services. Outpatient services are usually financed through fee for service system in many countries, and DRG's (Diagnosis Related Groups) have become a payment system in recent years. In Turkey, medical specialization-based reimbursement system which is become different for hospitals types is used rather than the fee for service system. However, both hospitals and financial institutions can not know whether the payment system meets real costs, as scientific hospital cost accounting system has not developed yet.

The aim of the study is to determine departmental (cost centers) outpatient service costs. In the study it is concluded that labor costs constitute the greatest component of the outpatient unit costs and there are variations among hospitals. The most important reasons for these variations are the expenses for personnel in some cost centers and the number of outpatient units in some others.

Key Words: Hospital, Hospital Cost Accounting, Outpatient Cost

I. GİRİŞ VE TANIMLAR

Sanayileşmiş ülkelerin çoğunda sağlık hizmetlerinin maliyetleri yükselmektedir. Buna karşılık hizmetlerin götürüldüğü kitlenin sağlığının geliştirilmesi anlamında eldeki kıt kaynaklarla üretilen sağlık hizmetlerinin pahalılaştığı şeklindeki tartışmalar süreklilik arz eder hale gelmektedir. Günümüzde, sağlık sektöründe tıkanıklığa neden olan sorunların temelinde faaliyet ve kaynak planlamasında yapılan yanlışlıklar bulunmaktadır.

Konu sağlık hizmetleri olunca dikkatler ister istemez sağlık hizmetlerinin maliyetine çekilmektedir (Büyükkayıkçı 2000). Bir mal veya hizmetin maliyeti, onu elde etmek için tüketilen mal veya hizmetlerin veya kullanılan kaynakların parasal ifadesidir (Mills and Gilson 1988; Moriarity and Allen 1991; İpçi 1994). Bir işletmenin ürettiği mal ve hizmetler için katlanılan maliyetin genelde iki kaynağı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi değişken giderler, ikincisi sabit giderlerdir. Bu iki gider türünün, üretilen mal birimine düşen payına ortalama maliyet denilmektedir.

Maliyet kelimesi, çeşitli amaçlara göre bedel ve karşılık anlamında kullanılmakla birlikte, çoğunlukla bir işletmeye olan mali yük anlamını taşır. Diğer taraftan iktisadi bakımdan bir kaynağın belli bir işe tahsisi sonucu kaybolan başka üretim imkânlarına da alternatif maliyet veya fırsat maliyeti denilmektedir (Finkler (a) 1994; <http://tr.wikipedia.org/wiki/Maliyet>). Hastane maliyet muhasebesi ise; hastane genel muhasebe alt sistemlerinden aldığı finansal bilgileri, hastanenin hizmet üretim maliyetlerinin belirlenmesi için kendine özgü teknikler ile kaydeden, sınıflayan ve raporlayan bir finansal bilgi sistemidir (Akar 1996).

Hastanelerde üretilen hizmetlerle ilgili olarak ortaya çıkan maliyetlerin oluşumunun belirlenip izlenmesi, etkili bir maliyet muhasebesi sisteminin varlığı ile mümkündür.

İşletmeler kendi bünyesine uygun bir maliyet muhasebesi sistemi kurarak, üretmiş olduğu mal ve hizmetlerin;

- Toplam ve birim maliyetlerin belirlenmesinde,
- Gider denetimlerinin sağlanmasında,
- Geleceğe yönelik planların yapılmasında,
- İşletme lehine süratli kararların alınmasında (Akdoğan 2000),
- Fiyatlandırma kararlarının alınmasında,
- Kâr analizlerinin yapılmasında,

etkili ve güvenilir bilgiler elde edebilirler (Shepard et al. 1998; Finkler (b) 1994).

Hastanelerde üretilen hizmetlerin büyükçe bir bölümünü poliklinik hizmetleri oluşturmaktadır. Hastaların, ayakta bakım ve tedavilerinin yapıldığı, hastane imkânlarından ve sağlık programından faydalanılarak ve hastaneye yatırılmadan genel ve acil olarak teşhis, tedavi ve koruyucu sağlık hizmetlerinin verildiği tıbbi üniteler olarak tanımlanabilen poliklinik ve poliklinik faaliyetleri, yataklı tedavi kurumlarında verilen hasta bakım ve tedavi hizmetlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Poliklinik, hasta ile hastane arasındaki ilk ilişkilerin kurulduğu yerdir. Bu nedenle, hastanın hastane hakkındaki fikri bu safhada oluşmaktadır (Kaplan 1991).

Poliklinikler, klinikler gibi tıbbi uzmanlık dallarına göre, hastanedeki mevcut personel ve kaynak imkânları göz önüne alınarak değişik sayılarda açılmaktadır. Hastane hizmetlerinin en önemli kısmının sunulduğu

polikliniklerde hekimler, hemşireler, sağlık memuru ve sekreterlik yapan idari memurlar tarafından, hastaların muayene, teşhis, tedavi ve bakımı ile birlikte halk sağlığının korunmasına yönelik toplum hekimliği hizmetleri sunulmaktadır. Bilim ve teknolojinin bugünkü gibi gelişmiş olmadığı dönemlerde hastaneye başvuran hastalar, çoğu kez yatırılarak tedavi edildiği halde, bugün modern tıbbi araç, gereç ve laboratuvar imkânlarıyla donatılmış polikliniklerde kolayca ve kısa zamanda tedavi ve bakım yapılmaktadır (Özdemir 2001).

Polikliniklerde hastalar, ayakta tedavi edildikleri gibi yatırılması gerekli olmayan hastaların küçük ameliyatları da yapılabilmektedir. Bu durum ise, yukarıda belirtildiği üzere yatan hasta servislerinin yükünü azaltarak daha ciddi ve önemli vakalarla ilgilenmesine ortam hazırlamaktadır (Kaplan 1991).

Hastanelerde üretim planlaması ve kaynak dağılımının hastane amaçlarıyla uyumlu bir biçimde yapılabilmesi için poliklinik hizmetlerinin hastanenin sunduğu hizmetler arasındaki finansal büyüklüğünün bilimsel ölçülerde bilinmesi ve analiz edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Giderler; çeşitlerine, işletme fonksiyonlarına, ürünlere yüklenmesine, faaliyet hacmiyle olan ilişkilerine, kontrol edilebilirlik özelliklerine ve fiili olup olmamasına göre değişik açılardan sınıflandırılabilir. Hastanelerde giderler, gider çeşitlerine göre sınıflanmaktadır. Bu grupta giderler, çeşitlerini belirleyen doğal adlarına göre bölümlenir (Menderes 1994).

TMS sınıflamasına göre gider çeşitleri 0-7 arası sayısal kodlarla tanımlanacak biçimde aşağıdaki gibi yapılmalıdır (Akar ve diğerleri (b) 2006):

- 0 İlk Madde ve Malzeme Giderleri
- 1 İşçi Ücret ve Giderleri
- 2 Memur Ücret ve Giderleri
- 3 Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
- 4 Çeşitli Giderler
- 5 Vergi, Resim ve Harçlar
- 6 Amortismanlar ve Tükenme Payları
- 7 Finansman Giderleri

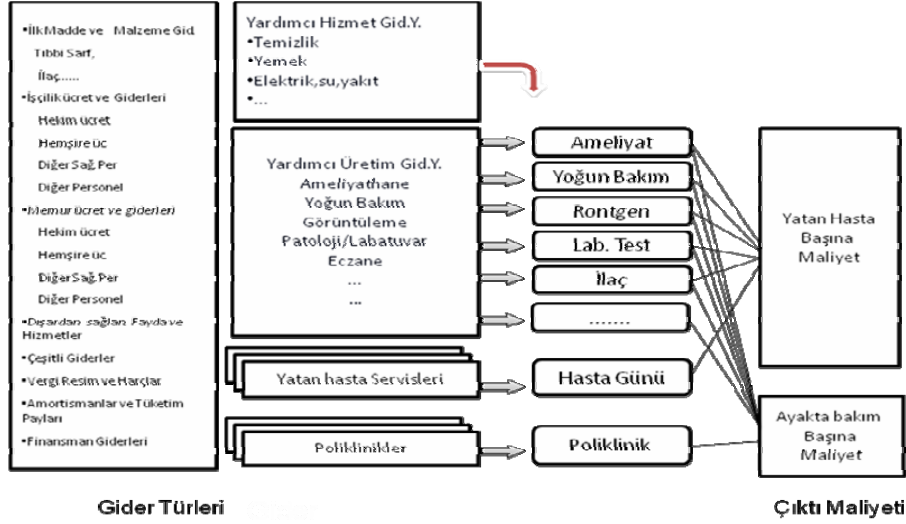
Gider yeri ise; başında sorumlu bir yöneticinin bulunduğu ve giderleri denetlenebilir bir örgüt birimidir. Gider yeri, üretim ve diğer hizmetlerin yapıldığı, maliyetlerin oluştuğu, işletmenin bir birimini veya birim içindeki bir yeri ifade etmektedir.

Hastanelerde gider yerleri belirlenmesinde fonksiyonel bölümlenme temel olarak kullanılmaktadır. Bu bölümlenmede aynı işi yapan personel, araç ve gereçten oluşan her birim, ayrı bir gider yeri olarak kabul edilir. Burada temel ölçüt mekân değil, mekanda yapılan işlerdir. Örneğin, hastanenin bir katındaki dâhiliye kliniğinin bir gider yeri olarak sınıflandırılması gibi. Gider yerlerinin sınıflandırılmasında ise Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin (TMS) gider yerleri sınıflandırması (sekizli sınıflama) esas alınmalıdır.

TMS sınıflamasına göre gider yerleri 1-8 arası sayısal kodlarla tanımlanacak biçimde aşağıdaki gibi yapılmalıdır (Akar ve diğerleri (b) 2006):

1. Esas Üretim Gider Yerleri (EÜGY)
2. Yardımcı Üretim Gider Yerleri (YÜGY)
3. Yardımcı Hizmet Gider Yerleri (YHGY)
4. Yatırım Gider Yerleri (YGY)
5. Üretim Yerleri Yönetimi Gider Yerleri (ÜYYGY)
6. Araştırma ve Geliştirme Gider Yerleri (AGGY)
7. Pazarlama Satış ve Dağıtım Gider Yerleri (PSDGY)
8. Genel Yönetim Gider Yerleri (GYGY)

Bu sınıflamaya göre poliklinik hizmetleri, Esas Üretim Gider Yerleri arasındadır. Poliklinikler için giderlerin dağıtılması, giderlerinin öncelikle hastanedeki tüm gider yerlerine dağıtılmasını (I. Dağıtım), daha sonra YHGY'lerin ilgili gider yerlerine dağıtımını (II. Dağıtım), YÜGY'lerde oluşan giderlerin sundukları hizmet doğrultusunda polikliniklere dağıtılmasını (III. Dağıtım) ve polikliniklerde oluşan toplam maliyetlerin poliklinik toplam sayısına bölünmesi ile poliklinik birim maliyetlerin belirlenmesini (IV. Dağıtım) kapsamaktadır. Bunu aşağıdaki şekilde olduğu gibi ifade edebiliriz:

Şekil 1: Hastanelerde Giderlerin Gider Yerlerine Dağıtım

II. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; Ankara ilinde yer alan Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı (SSK) Ankara Etlik İhtisas Hastanesi'nden (Hastane, 5283 Sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığı'na Devredilmesine Dair Kanun ile 19 Şubat 2005 tarihinden itibaren Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir) oluşmaktadır. Evren seçiminde karşılaştırılabilirliği sağlamak amacıyla, devlet sahipliğinde iki ayrı eğitim ve araştırma hastanesi ile bir SSK hastanesinin bulunması amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini ise, evreni oluşturan hastanelerin 2004 yılına ait tüm finansal verileri ve istatistikleri oluşturmaktadır.

2004 yılının verileri fiili rakamlar üzerinden alınmıştır. Ancak karşılaştırılabilir verilerin üretilebilmesi için benzer nitelikteki poliklinik hizmet maliyeti hesaplamalarına ağırlık verilmiş, araştırma kapsamını

ilgilendirmeyen diğer gider yerleri birleştirilerek tablolandırılmış ve maliyet hesaplamaları dışında tutulmuştur.

2.2. Veri Kaynakları

Araştırmada kullanılan finansal veri kaynakları aşağıda belirtilmiştir:

- Devlet hastanelerinde Döner Sermaye (DS) mizanı, DS bilançosu, DS gelir tablosu, DS gelir ve gider cetvelleri, Genel Bütçe (GB) bütçe giderleri ve ödeme emri cetvelleri, bordro kayıtları, ayniyat muhasebesi kayıtları kullanılmıştır
- SSK hastanesinde yılsonu kesin mizanından yararlanılmıştır.
- Tüm hastanelerde sağlık hizmeti üretim miktarlarının belirlenmesinde form 56 ve form 57 kodlu istatistik raporlarından yararlanılmıştır.
- Ayrıca gerekli durumlarda gider merkezlerinin yöneticilerinin uzman görüşlerine de veri kaynağı olarak başvurulmuştur.

2.3. Yöntem

Araştırmada maliyet hesaplamaları “Fiili Tam Maliyet Yöntemi”ne göre yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan verilerin toplanmasında hastanelere bilgisayar yazılımı sağlayan şirketlerin elemanları da dâhil olmak üzere ilgili kişilerle çeşitli konularda ve zamanlarda yüz yüze görüşülmüştür. Veriler belgesel tarama yolu ile toplanmıştır. Bilgilerin objektif belgelere dayandırılmasına, tahmin ve varsayımlardan olabildiğince kaçınılmasına özen gösterilmiştir. Toplanan verilerin analizinde Excel paket programı kullanılmıştır.

Maliyet verilerinin toplanılmasında Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin (TMS) genel gider yeri ve gider çeşidi sınıflandırılmasına uygun bir gider dağıtım tablosu kullanılmıştır.

Birinci dağıtımda giderlerin çoğu doğrudan dağıtım tekniği ile dağıtılmış, ortak nitelikteki bazı giderlerin dağıtılmasında dolaylı dağıtım tekniği kullanılmıştır.

İkinci dağıtımda matematiksel dağıtım tekniği kullanılmıştır. Matematiksel dağıtım yöntemi için çapraz dağıtım tekniğinden yararlanılmıştır.

Üçüncü dağıtım sadece polikliniklerde gerçekleştirilmiş ve tek ürünli birim maliyet hesaplamaları yapılmıştır.

III. BULGULAR

3.1. Hastanelere İlişkin Poliklinik Birim Maliyet Karşılaştırmaları

Aşağıda araştırma yapılan hastanelerin ortak niteliğe sahip polikliniklerinde, poliklinik toplam maliyetleri, birim maliyetleri ve birim maliyetlerinin yüzdesel olarak dağılımı tablolar halinde sunulmaktadır.

Tablo 1. Nöroloji Polikliniği Birim Maliyet Karşılaştırması (YTL)

	NUM.EĞ.VE ARŞ. HAST.			SSK ANK. İHTİSAS HAST.		
	NÖROLOJİ POLİKLİNİĞİ			NÖROLOJİ POLİKLİNİĞİ		
	TM	BM	BM %	TM	BM	BM %
0 İlk madde ve malzeme giderleri	425,05	0,02	0,12	8.545,69	0,75	5,50
1 İşçi ücret ve giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2 Memur ücret ve giderleri	303.419,81	13,51	88,82	134.085,87	11,75	86,35
3 Dışarıdan sağlanan fayda ve hizm.	24.180,49	1,08	7,08	4.124,00	0,36	2,66
4 Çeşitli giderler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5 Vergi resim ve harçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6 Amortismanlar ve tükenme payları	1.377,80	0,06	0,40	883,42	0,08	0,57
7 Finansman giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
I. DAĞITIM GİDER TOPLAMI		14,66	96,43	147.638,98	12,93	95,08
II.DAĞITIMDAN GELEN GİDER.		0,54	3,57	7.635,55	0,67	4,92
II. DAĞITIM GİDER TOPLAMI		15,21	100,00	155.274,53	13,60	100,00
MAL.KATILACAK PSD* GİDERİ		0,01			0,01	
MAL.KATILACAK GY** GİDERİ		2,29			0,81	
TOPLAM MALOLUŞ BEDELİ		17,50			14,42	
TOPLAM POLİKLİNİK SAYISI				11.416		

*PSD: Pazarlama Satış Dağıtım; **GY: Genel Yönetim

*** TYİH'de Nöroloji Polikliniği olmadığı için analize dahil edilememiştir.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi nöroloji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 341.612,66 YTL, poliklinik birim maliyeti 15,21 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 17,5 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %88,82 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %0,12 oranıyla ilk madde ve malzeme giderleridir.

SSK Ankara İhtisas Hastanesi nöroloji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 155.274,53 YTL, poliklinik birim maliyeti 13,6 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 14,42 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %86,35 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %0,57 oranıyla amortismanlar ve tükenme payları oluşturmaktadır.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve SSK Ankara İhtisas Hastanesi nöroloji polikliniğinin birim maliyetleri arasında çok fark olmamakla birlikte, oransal olarak en büyük fark ilk madde ve malzeme giderleri giderleridir. Bu oran Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde %0,12 iken; SSK Ankara İhtisas Hastanesi'nde %5,5'e çıkmaktadır.

Tablo 2. Kardiyoloji Polikliniği Birim Maliyet Karşılaştırması (YTL)

GİDER ÇEŞİTLERİ	NUM.EĞ.VE ARŞ. HAST.			T.Y.İ.H.			SSK ANK.İHTİSAS HAST.		
	KARDİYOLOJİ POL.			KARDİYOLOJİ POL.			KARDİYOLOJİ POL.		
	TM	BM	BM %	TM	BM	BM %	TM	BM	BM %
0 İlk madde ve malzeme giderleri	359,35	0,02	0,10	2.284,25	0,05	0,15	25.867,75	0,57	17,86
1 İşçi ücret ve giderleri	0,00	0,00	0,00	23.304,36	0,51	1,49	0,00	0,00	0,00
2 Memur ücret ve giderleri	315.325,04	15,29	88,76	1.450.710,46	32,00	93,06	98.087,02	2,16	67,73

**Tablo 2. Kardiyoloji Polikliniği Birim Maliyet Karşılaştırması (YTL)
(Devam)**

GİDER ÇEŞİTLERİ		NUMEĞ.VE ARŞ. HAST.			T.Y.İ.H.			SSK ANK.İHTİSAS HAST.		
		KARDİYOLOJİ POL.			KARDİYOLOJİ POL.			KARDİYOLOJİ POL.		
		TM	BM	BM %	TM	BM	BM %	TM	BM	BM %
3	Dışarıdan sağlanan fayda ve hizm.	26.374,18	1,28	7,42	43.740,64	0,96	2,81	5.356,30	0,12	3,70
4	Çeşitli giderler	0,00	0,00	0,00	1.511,67	0,03	0,10	5,12	0,00	0,00
5	Vergi resim ve harçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Amortismanlar ve tükenme payları	1.579,73	0,08	0,44	14.054,43	0,31	0,90	2.378,54	0,05	1,64
7	Finansman giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
I. DAĞITIM GİDER TOPLAMI			16,66	96,73	1.535.605,81	33,87	98,50	131.694,73	2,91	90,94
II.DAĞITIMDAN GELEN GİDER.			0,56	3,27	23.369,16	0,52	1,50	13.126,19	0,29	9,06
II. DAĞITIM GİDER TOPLAMI			17,22	100,00	1.558.974,97	34,39	100,00	144.820,92	3,20	100,00
MAL.KATILACAK PSD GİDERİ			0,01			0,02			0,00	
MAL.KATILACAK GY GİDERİ			2,59			2,77			0,19	
TOPLAM MALOLUŞ BEDELİ			19,82			37,18			3,39	
TOPLAM POLİKLİNİK SAYISI					45.333			45.311		

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi kardiyoloji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 355.246,18 YTL, poliklinik birim maliyeti ise 17,22 YTL'dir. İkinci dağıtım ile yüklenilen giderler poliklinik birim maliyetinin %3,27'sini oluşturmaktadır. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 19,82 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %88,76 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsuru ise %0,1 oranıyla ilk madde ve malzeme giderleridir.

Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi (TYİH) kardiyoloji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 1.558.974,97 YTL, poliklinik birim maliyeti ise 34,39 YTL'dir. İkinci dağıtım ile yüklenilen giderler poliklinik birim maliyetinin %1,5'ini oluşturmakta; birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 37,18 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %93,06 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsuru ise %0,1 oranıyla çeşitli giderlerdir.

SSK Ankara İhtisas Hastanesi kardiyoloji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 144.820,92 YTL, poliklinik birim maliyeti 3,2 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 3,39 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %67,73 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %1,64 oranıyla amortismanlar ve tükenme payları oluşturmaktadır.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve SSK Ankara İhtisas Hastanesi kardiyoloji polikliniğinin birim maliyetleri arasında çok fazla fark bulunmuştur. Bu farklılığının başlıca sebebi, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin memur ücret ve giderlerinin çok yüksek olması ve kardiyoloji poliklinik sayısının giderlerine oranla düşük olması; SSK Ankara İhtisas Hastanesi memur ücret ve giderlerinin düşük olması ve kardiyoloji poliklinik sayısının yüksek olmasıdır.

Tabloda hastaneler arası farklılığın çok olduğu gider unsurları ilk madde ve malzeme giderleri, dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler ve de amortismanlar ve tükenme paylarıdır. İlk madde ve malzeme giderleri, Ankara Numune

Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde kardiyoloji poliklinik birim maliyetinin %0,1'ini, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi kardiyoloji poliklinik birim maliyetinin %0,15'ini oluştururken; SSK Ankara İhtisas Hastanesi'nde ilk madde ve malzeme giderleri kardiyoloji poliklinik birim maliyetinin %17,86'sını oluşturmaktadır. Dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve SSK Ankara İhtisas Hastanesi'nde fazla farklılık göstermemekle birlikte, bu oran Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde %7,42'ye çıkmaktadır. Amortismanlar ve tükenme paylarının en yüksek olduğu hastane %1,64 ile SSK Ankara İhtisas Hastanesi iken, en düşük olduğu hastane %0,44 oranıyla Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'dir.

Tabloda dikkat çeken bir diğer gider unsuru ise işçi ücret ve giderleridir. Bu gider unsuru sadece Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde mevcuttur ve kardiyoloji polikliniği birim maliyetinin %1,49'unu oluşturmaktadır.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi gastroenteroloji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 179.956,47 YTL, poliklinik birim maliyeti ise 12,45 YTL'dir. İkinci dağıtım ile yüklenen giderler, poliklinik birim maliyetinin %4,07'sini oluşturmaktadır. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 14,33 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %87,86 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsuru ise %0,11 oranıyla ilk madde ve malzeme giderleridir.

Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi gastroenteroloji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 439.794,91 YTL, poliklinik birim maliyeti ise 28,93 YTL'dir. İkinci dağıtım ile yüklenen giderler poliklinik birim maliyetinin %1,74'ünü oluşturmakta; birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 31,28 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %89,87 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsuru ise %0,1 oranıyla çeşitli giderleridir.

Tablo 3. Gastroenteroloji Polikliniği Birim Maliyet Karşılaştırması (YTL)

GİDER ÇEŞİTLERİ		NUM.EĞ.VE ARŞ. HAST.			T.Y.İ.H.			SSK ANK.İHTİSAS HAST.		
		GASTRO ENTEROLOJİ POL.			GASTRO ENTEROLOJİ POL.			GASTRO ENTEROLOJİ POL.		
		TM	BM	BM %	TM	BM	BM %	TM	BM	BM %
0	İlk madde ve malzeme giderleri	203,49	0,01	0,11	1.172,25	0,08	0,27	0,00	0,00	0,00
1	İşçi ücret ve giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Memur ücret ve giderleri	158.113,10	10,94	87,86	395.242,47	26,00	89,87	112.468,92	3,45	93,10
3	Dışardan sağlanan fayda ve hizm.	13.517,48	0,94	7,51	24.074,04	1,58	5,47	3.912,13	0,12	3,24
4	Çeşitli giderler	0,00	0,00	0,00	421,77	0,03	0,10	0,00	0,00	0,00
5	Vergi resim ve harçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Amortismanlar ve tükenme payları	805,21	0,06	0,45	11.222,28	0,74	2,55	1.347,77	0,04	1,12
7	Finansman giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
I. DAĞITIM GİDER TOPLAMI		172.639,28	11,94	95,93	432.132,81	28,43	98,26	117.728,82	3,61	97,45
II.DAĞITIMDAN GELEN GİDER.		7.317,20	0,51	4,07	7.662,10	0,50	1,74	3.074,94	0,09	2,55
II. DAĞITIM GİDER TOPLAMI		179.956,47	12,45	100,00	439.794,91	28,93	100,00	120.803,76	3,70	100,00
MAL.KATILACAK PSD GİDERİ			0,01			0,02			0,00	
MAL.KATILACAK GY GİDERİ			1,87			2,33			0,22	
TOPLAM MALOLUŞ BEDELİ			14,33			31,28			3,93	
TOPLAM POLİKLİNİK SAYISI		<i>14.453</i>			<i>15.202</i>			<i>32.628</i>		

SSK Ankara İhtisas Hastanesi gastroenteroloji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 120.803,76 YTL, poliklinik birim maliyeti 3,7 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 3,93 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %93,1 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %1,12 oranıyla amortismanlar ve tükenme payları oluşturmaktadır.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve SSK Ankara İhtisas Hastanesi gastroenteroloji polikliniğinin birim maliyetleri arasında çok fazla fark vardır. Bu farklılığın başlıca sebebi, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin memur ücret ve giderlerinin çok yüksek olması ve gastroenteroloji poliklinik sayısının giderlerine oranla düşük olması; SSK Ankara İhtisas Hastanesi memur ücret ve giderlerinin düşük olması ve gastroenteroloji poliklinik sayısının yüksek olmasıdır. Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin memur ücret ve giderleri ile SSK Ankara İhtisas Hastanesi memur ücret ve giderleri arasında çok fazla fark olmamakla birlikte, Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin poliklinik sayısının az olması nedeniyle poliklinik birim maliyeti yüksek çıkmaktadır. Hastanelerde faaliyet hacminin (polikliniklerde muayene sayısı) yüksek olması memur ücret ve giderleri gibi sabit giderlerden birim maliyete düşen payı azaltarak maliyetlerde düşürücü etki yaratmaktadır.

Bu farklılığın bir diğer sebebi ise, SSK Ankara İhtisas Hastanesi'nde dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler ve amortismanlar ve tükenme payları diğer iki hastaneye göre çok daha düşük olması ve ilk madde ve malzeme giderlerinin hiç olmamasıdır.

Tablo 4. Genel Cerrahi Polikliniği Birim Maliyetlerin Karşılaştırılması (YTL)

GİDER ÇEŞİTLERİ		NUMEĞ.VE ARŞ. HAST.			SSK ANK.İHTİSAS HAST.		
		GENEL CERRAHİ POLİK.			GENEL CERRAHİ POLİK.		
		TM	BM	BM %	TM	BM	BM %
0	İlk madde ve malzeme giderleri	4.067,15	0,11	0,37	4.188,29	0,19	4,23
1	İşçi ücret ve giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Memur ücret ve giderleri	997.610,74	27,17	89,57	87.146,37	3,95	88,01
3	Dışardan sağlanan fayda ve hizmetler	81.026,97	2,21	7,27	4.038,99	0,18	4,08
4	Çeşitli giderler	0,00	0,00	0,00	14,05	0,00	0,01
5	Vergi resim ve harçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Amortismanlar ve tükenme payları	4.739,18	0,13	0,43	1.327,58	0,06	1,34
7	Finansman giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
I. DAĞITIM GİDER TOPLAMI		1.087.444,05	29,62	97,63	96.715,29	4,38	97,68
II.DAĞITIMDAN GELEN GİDER.		26.377,29	0,72	2,37	2.300,65	0,10	2,32
II. DAĞITIM GİDER TOPLAMI		1.113.821,34	30,34	100,00	99.015,94	4,48	100,00
MAL.KATILACAK PSD GİDERİ			0,02			0,00	
MAL.KATILACAK GY GİDERİ			4,57			0,27	
TOPLAM MALOLUŞ BEDELİ			34,92			4,75	
TOPLAM POLİKLİNİK SAYISI		<i>36.714</i>			<i>22.089</i>		

* TYİH'de Genel Cerrahi Polikliniği olmadığı için analize dahil edilememiştir.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi genel cerrahi polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 1.113.821,34 YTL, poliklinik birim maliyeti 30,34 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 34,92 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %89,57 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %0,37 oranıyla ilk madde ve malzeme giderleridir.

SSK Ankara İhtisas Hastanesi genel cerrahi polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 99.015,94 YTL, poliklinik birim maliyeti 4,48 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 4,75 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %88,01 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %0,01 oranıyla çeşitli giderler oluşturmaktadır.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve SSK Ankara İhtisas Hastanesi genel cerrahi polikliniğinin birim maliyetleri arasında çok fazla fark bulunmaktadır. Bu iki hastanenin poliklinik sayılarını incelediğimizde Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin poliklinik sayısı, SSK Ankara İhtisas Hastanesi'nin poliklinik sayısının yaklaşık iki katı olmasına rağmen, doktor sayısının Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde çok olması sebebiyle birim maliyetler bu denli yüksek çıkmaktadır.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi nöroşirurji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 402.797,88 YTL, poliklinik birim maliyeti 26,01 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 29,94 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %90,35 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %0,09 oranıyla ilk madde ve malzeme giderleridir.

Tablo 5. Nöroşirurji Polikliniği Birim Maliyetlerinin Karşılaştırılması (YTL)

GİDER ÇEŞİTLERİ		NUM.EĞ.VE ARŞ. HAST.			SSK ANK. İHTİSAS HAST.		
		NÖROŞİRURJİ POL.			NÖROŞİRURJİ POL.		
		TM	BM	BM %	TM	BM	BM %
0	İlk madde ve malzeme giderleri	347,03	0,02	0,09	0,00	0,00	0,00
1	İşçi ücret ve giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Memur ücret ve giderleri	363.933,39	23,50	90,35	125.592,62	13,85	95,21
3	Dışardan sağlanan fayda ve hizm.	27.008,99	1,74	6,71	3.843,99	0,42	2,91
4	Çeşitli giderler	0,00	0,00	0,00	3,37	0,00	0,00
5	Vergi resim ve harçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Amortismanlar ve tükenme payları	1.579,73	0,10	0,39	1.175,42	0,13	0,89
7	Finansman giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
I. DAĞITIM GİDER TOPLAMI			25,37	97,54	130.615,40	14,40	99,02
II.DAĞITIMDAN GELEN GİDER.			0,64	2,46	1.289,80	0,14	0,98
II. DAĞITIM GİDER TOPLAMI			26,01	100,00	131.905,20	14,54	100,00
MAL.KATILACAK PSD GİDERİ			0,01			0,01	
MAL.KATILACAK GY GİDERİ			3,91			0,87	
TOPLAM MALOLUŞ BEDELİ			29,94			15,42	
TOPLAM POLİKLİNİK SAYISI					9.071		

* TYİH'de Nöroşirurji Polikliniği olmadığı için analize dahil edilememiştir.

SSK Ankara İhtisas Hastanesi nöroşirurji polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 131.905,2 YTL, poliklinik birim maliyeti 14,54 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 15,42 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %95,21 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %0,89 oranıyla amortismanlar ve tükenme payları oluşturmaktadır.

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesinin poliklinik sayısı, SSK Ankara İhtisas Hastanesi poliklinik sayısına göre fazla olmasına rağmen, iki hastane arasındaki poliklinik birim maliyetlerinin Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde daha fazla olmasının temel sebepleri, Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin dışarıdan sağladığı fayda ve hizmetlerin ve memur ücret ve giderlerinin SSK Ankara İhtisas Hastanesi'ne göre çok daha fazla olmasıdır.

Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi KVC polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 574.438,33 YTL, poliklinik birim maliyeti ise 31,78 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 34,36 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %91,29 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %0,01 oranıyla ilk madde ve malzeme giderleridir.

SSK Ankara İhtisas Hastanesi KVC polikliniğinin 2004 yılı toplam maliyeti 89.468,39 YTL, poliklinik birim maliyeti ise 2,13 YTL'dir. Birim maliyete, dönem faaliyet giderlerini de eklediğimizde bir polikliniğin maloluş bedeli 2,26 YTL'ye çıkmaktadır. Dönem içerisinde en yüksek gider unsurunu %80,63 oranıyla memur ücret ve giderleri oluştururken, en düşük gider unsurunu ise %0,01 oranıyla çeşitli giderler oluşturmaktadır.

KVC polikliniğinin birim maliyetlerinin SSK Ankara İhtisas Hastanesi'nde bu denli düşük çıkmasının en büyük sebebi poliklinik sayısının çok yüksek olmasıdır.

Tablo 6. Kardio Vasküler Cerrahi (KVC) Polikliniği Birim Maliyetlerinin Karşılaştırılması (YTL)

GİDER ÇEŞİTLERİ		T.Y.İ.H.			SSK ANK. İHTİSAS HAST.		
		KVC POLİKLİNİĞİ			KVC POLİKLİNİĞİ		
		TM	BM	BM %	TM	BM	BM %
0	İlk madde ve malzeme giderleri	103,98	0,01	0,01	2.094,15	0,05	2,34
1	İşçi ücret ve giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Memur ücret ve giderleri	524.379,30	29,01	91,29	72.135,38	1,72	80,63
3	Dışardan sağlanan fayda ve hizm.	25.812,37	1,43	4,49	7.385,88	0,18	8,26
4	Çeşitli giderler	853,70	0,05	0,15	7,39	0,00	0,01
5	Vergi resim ve harçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Amortismanlar ve tükenme payları	11.518,47	0,64	2,01	2.185,72	0,05	2,44
7	Finansman giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
I. DAĞITIM GİDER TOPLAMI			31,13	97,95	83.808,52	2,00	93,67
II.DAĞITIMDAN GELEN GİDER.			0,65	2,05	5.659,87	0,13	6,33
II. DAĞITIM GİDER TOPLAMI			31,78	100,00	89.468,39	2,13	100,00
MAL.KATILACAK PSD GİDERİ			0,02			0,00	
MAL.KATILACAK GY GİDERİ			2,56			0,13	
TOPLAM MALOLUŞ BEDELİ			34,36			2,26	
TOPLAM POLİKLİNİK SAYISI					41.954		

*Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde KVC Polikliniği olmadığı için analize dâhil edilememiştir.

3.2. Hastanelere İlişkin Poliklinik Performans Karşılaştırması

Araştırma yapılan hastanelerde poliklinik performans kriteri olarak, poliklinik sayıları alınmış ve bir günde hekim başına düşen poliklinik sayısı hesaplanmıştır. Hesaplamayı yaparken bir hekimin ayda 25 gün çalışacağı varsayılmıştır.

Tablo 7. Hastanelerde Poliklinik Performans Karşılaştırması (YTL)

POLİKLİNİKLER	POLİKLİNİK SAYISI			HEKİM SAYILARI			DOKTORUN GÜNLÜK YAPTIĞI POLİKLİNİK SAYISI		
	NUM.	T.Y.İ.H.	SSK İHT.	NUM.	T.Y.İ.H.	SSK İHT.	NUM.	T.Y.İ.H.	SSK İHT.
NÖROLOJİ	22.464		11.416	6		4	12		10
KARDİYOLOJİ	20.627	45.333	45.311	6	12	1	11	13	151
GASTROENTEROLOJİ	14.453	15.202	32.628	3	4	2	16	13	55
GENEL CERRAHİ	36.714		22.089	18		2	7		37
NÖROŞİRURJİ	15.484		9.071	6		1	9		30
KVC		18.076	41.954		6	1		10	140

Tablo 7’de görüldüğü üzere bir günde hekim başına düşen poliklinik sayıları arasında fark bulunmaktadır ve bu farklılığın en fazla olduğu hastane SSK Ankara İhtisas Hastanesidir.

Ankara Numune ve TYİH’de bir hekimin baktığı günlük hasta sayıları birbirine yakın çıkmıştır. Bu hastanelerde günlük muayene sayıları oldukça düşük olarak gözükmemektedir. Ancak her iki hastanenin eğitim hastanesi olması nedeniyle hastalarına daha yüksek muayene süreleri ayırdıklarını kabul edebiliriz.

SSK Ankara İhtisas Hastanesinde ise muayene sayıları diğer hastanelere göre çok fazla yüksek çıkmaktadır. Tam maliyet yönteminde düşük birim maliyetlere ulaşmamızı sağlayan bu durum aslında istendik bir durum değildir.

Sağlık Personelinin Tazminat ve Çalışma Esaslarına Dair Kanununun 2. maddesinde kamu sağlık hizmetlerinde çalışan personelin haftalık çalışma süresi 45 saat olduğu için bir hekimin 9 saat/gün çalıştığı varsayımı ile Kardiyoloji ve KVC gibi önemli polikliniklerde hasta muayene süreleri, hasta başına 4 dakika civarında çıkmaktadır. Bu durum SSK hastanelerinin en çok eleştirilen yönlerinden birisi olan hasta muayenesinin çok yetersiz sürelerde yapıldığı savını belirtilen poliklinikler açısından doğrulamaktadır. Hastanenin araştırma yapılan polikliniklerdeki muayene sayılarının diğer hastanelere göre çok fazla olmasının temel nedeni, tüm SSK hastanelerinin temel problemi olan reçete yazımı ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı devlet hastanelerine ve üniversite hastanelerine sevk işleminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak bu araştırmada veri yetersizliği nedeniyle muayene ve sevk işlemlerinin ayrıştırılması mümkün olamamıştır. İlgili hastanenin diğer polikliniklerinde hekimlerin hastalarına beklenen sürelerde muayene zamanı ayırdığı görülmektedir.

3.3. Vaka Başı Ödeme Uygulamasının Araştırma Sonuçlarıyla Karşılaştırılması

Türkiye'de 2006 yılına kadar sağlık hizmetlerinde ödeme sistemi olarak hizmet başı ödeme yöntemi kullanılmaktaydı. 29.4.2006 tarihinde 26153 sayılı Resmi Gazetede 2006 Yılı Tedavi Yardımına İlişkin Uygulama Tebliği yayınlanmış ve bu tebliğe göre sağlık kuruluş ve kurumlarına, sağlık harcamalarına yönelik olarak kaynakların tasarruflu ve etkin kullanımını sağlamak, sağlık kurum ve kuruluşlarının faturalama işlemlerinin, geri ödeme kurumlarının ise fatura inceleme ve ödeme işlemlerinin kolaylaştırılabilmesi açısından ayakta yapılan tedavilerde vaka başı ödeme yöntemi getirilmiştir. Kısa bir süre uygulanan ayakta bakım hizmetleri vaka başı ödeme modeli, Danıştay tarafından 23.10.2006 tarihinde yürütmeyi durdurma kararı ile iptal edilmiştir.

Araştırmanın yapıldığı hastanelerin poliklinik maloluş bedelleri ile 2006 Bütçe Uygulama Talimatı (BUT) fiyatları ile karşılaştırması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu karşılaştırma SSK hastanelerinin 2005 yılı başında Sağlık Bakanlığı'na devredilmeleri nedeniyle sadece Sağlık Bakanlığı'na bağlı 2 hastane kapsamında yapılmıştır.

Tablo 8. Poliklinik Maloluş Bedelleri İle 2006 BUT Fiyatlarının Karşılaştırılması (YTL)

POLİKLİNİKLER	NUM.EĞİT. VE ARAŞ. HAST.*		T.Y.İ.H.**	
	2006 BUT FİYATI	DÜZELTİLMİŞ 2006 MALOLUŞ BEDELİ***	2006 BUT FİYATI	DÜZELTİLMİŞ 2006 MALOLUŞ BEDELİ***
NÖROLOJİ	44	21,52		
KARDİYOLOJİ	43	24,40	54	45,73
GASTROENTEROLOJİ	39	17,62	35	38,48
GENEL CERRAHİ	44	42,95		
NÖROŞİRURJİ	44	36,82		
KVC			43	42.26

*E1: Eğitim hastanesi, genel
(www.bumko.gov.tr/Mevzuat/ButceM/Tebliğ/2006büttalimatları/SiraNo8/Ek1_1.A.htm)

** E2: Eğitim hastanesi, kalp, kalp ve damar cerrahisi ile göğüs ve göğüs cerrahisi alanında hizmet veren
www.bumko.gov.tr/Mevzuat/ButceM/Tebliğ/2006büttalimatları/SiraNo8/Ek1_1.A.htm)

***Dönüştürme Katsayısı TEFE İndeksine göre düzeltilmiştir. 2004 yılı haziran ayı indeksi 7.982,70, 2006 yılı haziran ayı indeksi 9.811,35'dir. Dönüştürme Katsayısı = 1,23 olarak bulunmuş ve 2004 yılı poliklinikler maloluş fiyatları dönüştürme katsayısı ile çarpılarak düzeltilmiştir (21).

Tabloda yer alan düzeltilmiş 2006 maloluş bedelleri içerisinde polikliniklerin yardımcı üretim gider yerlerinden (örneğin; görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerinden) sağlamış olduğu hizmetler göz önünde bulundurulmamıştır. Bu durumda bile ayakta hastalara uygulanan vaka başı ödeme yöntemi, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi gastroenteroloji polikliniğinde, poliklinik mal oluş bedelini karşılamamakta, KVC polikliniğinde poliklinik mal oluş bedeli, BUT fiyatına çok yakındır. Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin genel cerrahi ve nöroşirurji polikliniklerinde ise poliklinik maloluş bedelleri, BUT fiyatlarına çok yakın olduğu görülebilmektedir.

Yapılan her bir muayenede rutin olarak tam kan sayımı, tam biyokimya, polikliniğin verdiği hizmete göre değişen röntgen istemi ve EKG istendiği

takdirde poliklinik maloluş bedelleri daha yükselecektir. Bu durumu daha net ifade edebilmek için bazı tetkiklerin düzeltilmiş ortalama fiyatları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 9. Düzeltilmiş Ortalama Tetkik Maliyetlerinin Hastane Çeşitlerine Göre Karşılaştırılması (YTL)

	NUM.EĞ.VE ARŞ. HAST.*	T.Y.İ.H. **
Ortalama Röntgen Tetkiki	12.26	20.95
Bivokimya	0.43	1.48
Hematoloji	0.85	0.64
EKG	3.59	7.68

*E1: Eğitim hastanesi, genel
(www.bumko.gov.tr/Mevzuat/ButceM/Tebliğ/2006büttalimatları/SiraNo8/Ek1_1.A.htm)

** E2: Eğitim hastanesi, kalp, kalp ve damar cerrahisi ile göğüs ve göğüs cerrahisi alanında hizmet veren
www.bumko.gov.tr/Mevzuat/ButceM/Tebliğ/2006büttalimatları/SiraNo8/Ek1_1.A.htm)

Bu tabloda yer alan sadece ortalama röntgen tetkiki birim maliyetlerinin ilgili poliklinik maloluş bedellerine ilave edilmesi halinde, vaka başı ödeme yönteminin hastanelerin gelirlerini ne şekilde etkileyeceği çok daha detaylı olarak gözükmemektedir. Örneğin Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde (ANEAH) halen vaka başı ödeme yöntemine göre kârlı gibi gözükse de genel cerrahi ve nöroşirürji gibi polikliniklerde sadece bir adet de röntgen çekildiği varsayımı ile bu iki poliklinik muayenesinden elde ettiği vaka başı ödeme geliriyle hastane zarara geçmektedir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve SSK Ankara İhtisas Hastanesi'nde yapılan poliklinik gider yeri birim maliyetlerinin analizleri sonucunda elde edilen sonuçlar ve öneriler aşağıda sunulmuştur:

4.1. Sonuçlar

- Fiili Tam Maliyet Yöntemi kullanılarak yapılan maliyet araştırmalarında üretim hacimlerinin artış veya azalışları birim maliyetleri de ters yönde etkilemektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlarda bu etki ile karşılaşmıştır. Ancak hastanelerdeki giderlerin değişken ve sabit gider olarak ayrıştırılma zorluğu nedeniyle maliyet normalizasyonu yapılamamıştır.
- Hastanelerin türlerine göre ürettiği sağlık hizmetlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Araştırmamızda poliklinik birim maliyetleri açısından Eğitim hastaneleri (ANEAH-TYİH) ile Genel Hastaneler (SSK AİH) arasında önemli farklılıklar çıkmıştır.
- Hastanelerin sahiplilik türlerine göre de ürettiği sağlık hizmetlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Araştırmamızda poliklinik birim maliyetleri açısından Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastaneler (ANEAH-TYİH) ile SSK Başkanlığı'na bağlı hastane (SSK AİH) arasında önemli farklılıklar çıkmıştır.
- Araştırma kapsamındaki iki hastanede (ANEAH ve SSK AİH) Nöroloji polikliniği birim maliyetleri ve maliyet içerikleri birbirleri ile uyumlu çıkmıştır.
- Araştırma kapsamındaki üç hastanede (ANEAH-TYİH-SSK AİH) var olan Kardiyoloji ve Gastroenteroloji polikliniklerinin birim maliyetlerinde büyük değişkenliklere rastlanmıştır. Bu değişkenliğin

temel kaynağı Sağlık Bakanlığı hastanelerinde toplam personel giderleri, SSK hastanelerinde ise poliklinik sayılarının fazlalığıdır.

- SSK Hastanesindeki poliklinik sayılarının fazlalığının, talep yüksekliği yanında 3. basamak sağlık kuruluşlarına sevk için SSK polikliniklerinden geçme zorunluluğu nedeniyle de kaynaklandığı düşünülmektedir.
- Araştırma kapsamındaki bir Sağlık Bakanlığı (ANEAH) ve SSK hastanesinde yer alan Genel Cerrahi polikliniğinde birim maliyetlerde büyük değişkenliklerle karşılaşmıştır. Farklılığın kaynağı toplam personel giderleri olarak belirlenmiştir.
- Araştırma kapsamındaki bir Sağlık Bakanlığı (ANEAH) ve SSK hastanesinde yer alan Nöroşirurji polikliniğinde birim maliyetlerde farklılık mevcut ancak değişkenlik diğer polikliniklere göre fazla değildir.
- Araştırma kapsamındaki bir Sağlık Bakanlığı (TYİH) ve SSK hastanesinde yer alan K.V.C. polikliniğinde birim maliyetlerde farklılık çok büyüktür. Farklılıklara TYİH’de toplam personel ücretleri, SSK AİH’de poliklinik adetlerinin fazlalığı yol açmaktadır.
- Araştırma yapılan hastanelerde memur ücret ve giderleri, hastaneye başvuran hasta sayısına bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Hastaneler arası olası birim maliyet farklılıkları kamu hastanelerinde uygulanan üniform maaş ve ücret farklılıklarından değil çalışan personel sayının farklılığından kaynaklanmaktadır.
- Sağlık Bakanlığı hastanelerinde hekim başına düşen günlük hasta sayıları 7-16 olup eğitim hastaneleri için oldukça ideal değerlerdedir. Ancak SSK AİH’de Kardiyoloji ve KVC polikliniklerinde hekim başına düşen günlük poliklinik muayene sayıları (151-140) çok yüksek olup, diğer polikliniklerde günlük poliklinik adetleri istenen düzeydedir.
- Türkiye’de 2006 Yılı 8 no’lu BUT ile getirilen Vaka Başı Ödeme Yöntemi ile araştırma sonuçları karşılaştırıldığında TYİH’nin

düzeltilmiş poliklinik gider yeri birim maliyetlerinin Vaka Başı Ödeme Yöntemi ile ödenen poliklinik bedellerinden yüksek veya yakın değerlerde olduğu ortaya çıkmıştır. ANEAH'de poliklinik gider yeri birim maliyetleri ile ödeme yöntemleri arasında bir sorun gözükmemektedir. Ancak bu araştırmada, sadece gider yeri olarak polikliniklerde üretilen muayene hizmeti maliyeti hesaplanmış olup, vaka başı ödeme yönteminde ödenen meblağ, bu maliyetler dışında görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerini de kapsamaktadır. Bu açıdan yapılan çok kaba bir değerlendirme bile (örneğin bir görüntüleme hizmetinin de maliyetlere katılması halinde); TYİH'nin tüm poliklinik hizmetlerinde zarara girdiğini, ANEAH'de ise Genel cerrahi ve nöroşirurji gibi polikliniklerde hastanelerin zarar ettiğini ortaya koymaktadır.

4.2. Öneriler

- Üretim hacimlerinin artış veya azalışlarının birim maliyetler üzerindeki ters etkisini gidermek için, hastanelerde giderler değişken ve sabit gider olarak ayrıştırılarak maliyet normalizasyonu yapılmalıdır.
- Farklı nitelikteki hastanelerde yapılacak maliyet analizlerinde istenilen düzeyde karşılaştırılabilir veri üretilebilmesi için fiili tam maliyet yöntemi yerine, standart değişken maliyet yönteminin kullanılması daha yararlı olacaktır.
- Hastanelerde halen uygulanmakta olan muhasebe sistemleri bilimsel maliyet muhasebesi sistemlerine yeterince veri üretememektedir. Hastanelerin muhasebe sistemlerinin yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi temelli olarak yeniden yapılandırılması gerekmektedir.
- Hastaneler emek yoğun hizmet işletmeleri arasında yer almaları nedeniyle ürettikleri hizmetlerde en önemli maliyet kalemlerini personel giderleri oluşturmaktadır. Hastanelerde gerek tüm hizmetleri içeren departmantal maliyet hesaplamalarında, gerekse poliklinik gider yeri maliyetlerinin belirlenmesinde gider denetimi yapılacak en önemli kalem personel giderleri olmaktadır. Hastaneler giderlerini denetlemek ve maliyetlerini minimize etmek için bu gider türüne ağırlıklı olarak eğilmek zorunda olmalıdırlar. Bu açıdan iş analizi ve iş değerlemesi

yöntemleri, standart değişken maliyet yöntemleri ile birlikte kullanılarak yararlı sonuçlar alınabilir.

- Hastanelerde en önemli gider kalemi olan ücret giderlerinin denetim altına alınabilmesinin diğer bir yolu da performansa dayalı ücret sistemidir. Halen uygulanmakta olan performansa dayalı ücret sisteminin gider denetimi amacına da hizmet eder şekilde maliyet temelli olarak güncelleştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Hastanelerde gerek üst yöneticilerin, gerekse finansal gider yeri yöneticilerinin maliyet kültürü konusunda bilinçlendirilerek, hastanelerimizin tamamında bilimsel maliyet muhasebesi sistemlerinin kurulması teşvik edilmelidir.
- Sağlık Bakanlığı'na gönderilen tıbbi istatistik verileri ile hastane bilgi sisteminden alınan tıbbi istatistikler arasında fark bulunmaktadır. Ülke çapında yapılan analizlerin doğru yapılabilmesi için bu istatistiklerin düzenli ve doğru tutulması ve doğrulanabilir olarak sunulması sağlanmalıdır.
- Türkiye'de yatan hastalara yönelik vaka başı ödeme yöntemi (DRG's) çalışmaları devam etmektedir. Ayakta hastalar için poliklinik muayenelerine yönelik BUT ile geliştirilen vaka başı ödeme yöntemi ise isminin ve batıdaki uygulamaların aksine bir vaka başı ödeme yöntemi değil, tıp uzmanlıklarına ve hastane türlerine göre geliştirilmiş bir ayakta hasta muayenesi geri ödeme yöntemidir. Ayakta hastalar için yapılacak tanıya dayalı geri ödeme yöntemlerinin çağdaş gelişmelere paralel olarak düzenlenmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Akar, Ç. (1996) **Hastane İşletmelerinde Gider Kontrolüne Yardımcı Bir Araç Olarak Maliyet Muhasebesi**, Sağlık Dergisi, Yıl 5, Sayı 60, ss:27.
2. Akar, Ç. ve diğerleri (a) (2006), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Finansman Yapısının Güçlendirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması İçin Altyapı Geliştirilmesi Projesi, DRG Maliyetlendirme Rehberi-1 (Versiyon 1), **Hastane Gider Çeşitleri Hesap Planı ve Veri kaynakları Analizi**, Ankara.
3. Akar, Ç. ve diğerleri (b) (2006), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Finansman Yapısının Güçlendirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması İçin Altyapı Geliştirilmesi Projesi, DRG Maliyetlendirme Rehberi-2 (Versiyon 1), **Hastane Gider Yerleri Hesap Planı ve Veri kaynakları Analizi**, Ankara, ss:2-4.
4. Akdoğan, N. (2000) **Tekdüzen Maliyet Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları**, Gazi Kitabevi, 5. Baskı, Ankara, ss:5.
5. Büyükkayıkçı, H.(2000) **SSK Ankara Eğitim Hastanesinde Cerrahi Hizmet Sunan Bazı Kliniklerde Ameliyat Maliyetleri ile Sağlık Bakanlığı Fiyat Tarifesinin Karşılaştırılması**, I. Ulusal Sağlık İdaresi Kongre Kitabı, Minpa Matbaacılık, Ankara, ss:450.
6. Finkler, S. A. (a) (1994) **Essentials of Cost Accounting for Health Care Organizations**, An Aspen Publication, USA, ss:14.
7. Finkler S. A. (b) (1994), **Issues in Cost Accounting for Health Care Organizations**, An Aspen Publication, USA, ss:1,5.
8. İpçi, M. (1994), **Tekdüzen Muhasebe Sistemine Göre Maliyet Muhasebesi**, TÜRMOB Yayınları, No:12, Ankara, ss:5.
9. Kaplan, A. (1991) **Hastanelerde Poliklinik Faaliyetleri ve Karşılaşılan Problemlere İlişkin Çözüm Önerileri**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, ss:38-39.

10. Özdemir, M. (2001) **Hastane Yönetim Modelleri**, Yeni Türkiye Dergisi Sağlık Özel Sayısı II, Genel Yayın Yönetmeni: Güler Eren, Temmuz-Ağustos Yıl 7, Sayı 40, Ankara.
11. Menderes, M.(1994), **Hastanelerde Maliyet Muhasebesi ve Mali Analiz**, Eskişehir Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss:24-26.
12. Mills, A. and Gilson, L. (1988) **Health Economics for Developing Countries: A Survival KIT**, EPC Publication Number 17, London, ss:60.
13. Moriarity S. ve Allen, P. C. (1991), **Cost Accountings**, John Wiley& Sons, 3. Baskı, 3. Baskı, USA, ss:21.
14. Shepard D. S., Hodgkin D., Anthony Y. (1998) **Analysis of Hospital Cost: A Manual for Managers**, Health Systems Development Program World Health Organization Geneva, Switzerland, ss:6.
15. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Maliyet>, Erişim: 27.11.2006